

Revizija bančne sanacije

Odprto pismo Državnemu zboru in Vladi RS

Slovenija je bila edina država v EU, ki je razlastila male delničarje poldržavnih bank, čeprav te dejansko niso imele negativnega kapitala. Nova KBM je imela kapitalsko ustreznost nad minimalno po določilih Evropske centralne banke in sporazuma Basel II ter 848 milijonov evrov oslabitev in rezervacij za morebitne neodplačane kredite. Pozitivni kapital so tuji svetovalci jeseni 2013 manipulativno spravili točno na nič z dodatnimi 457 milijoni evrov oslabitev kreditov, ki so bili sicer praviloma ustrezno zavarovani. Vse zato da so lahko združili deleže podjetij in nepremičnin iz različnih bank na slabi banki (DUTB), ki naj bi jih pod ceno razprodala tujcem. Razvrednotili so celo državne obveznice v portfelju. V 'sanaciji' bank so potem na zahtevo Banke Slovenije vložili 250 milijonov evrov obveznic in 362 milijonov depozitov, za vplačilo dodatnih 258 milijonov evrov dokazila v sodnem registru nismo našli. Kljub temu je bil vplačani kapital dvakratnik potrebnega. Za pregled sredstev 8 bank smo plačali toliko kot Španija za 60-krat večji bančni sistem; opravljali so ga svetovalci (ne revizorji) in romunski študenti, ki so kar iz vozečega avtomobila ocenjevali premoženje, npr. povprečno po 3750 evrov za 160 novo zgrajenih stanovanj na obali. Razlaščeni delničarji NKBM smo sanacijo in lastninjenje banke plačali štirikrat – v letih 1993, 2007, 2013 in 2016. Za razliko od komunistične države po svetovni vojni nismo dobili niti odločbe o zaplembi premoženja.

Z izbrisom je bilo neposredno prizadetih sto tisoč malih vlagateljev NKBM s povprečno vlogo 1 380 evrov in ceno 27 evrov na delnico, posredno pa še pol milijona državljanov, ki varčujejo v pokojninskih skladih in družbah ter zavarovalnicah. Kako razočarani, žalostni in tudi jezni so izbrisani delničarji in volivci nad delovanjem naše države, sem ugotavljal ob številnih razgovorih z njimi. Kakšna razlika je med obljubami ministra Bajuka leta 2007 in usodo njihovih vlog, ki so jih namenili za pokojnino ali svoje otroke in vnuke. Kako drugače sta ravnala vlada in ustavno sodišče sosednje Avstrije in kako drugače ravna vlada sosednje Italije, ko ščiti 40 tisoč malih vlagateljev s povprečno vlogo 52 500 evrov v banki iz Siene!

Na izredni ukrep banke Slovenije z izbrisom delnic se lastniki delnic niso mogli niti pritožiti. Mali delničarji NKBM so bili izigrani že pred tem, ko je država hotela obdržati več kot polovični delež brez dodatnih vlaganj in zato ni dovolila prodaje dodatnih delnic pred krizo. Spomladi 2013 je država 39 milijonov delnic, ki so imele po mednarodno potrjeni reviziji 31. 12. 2012 knjigovodsko vrednost 5,37 evra, razvrednotila z izdajo 100 milijonov delnic po 1 evro (za 100 milijonov obveznic) in še 185 milijonov delnic po 1,3 centa za visoke obresti na obveznice. Hkrati je drugim delničarjem prepovedala nakup delnic po enaki ceni. Naš zakon o trgu vrednostnih papirjev take razlastitve očitno omogoča. Še več, Agencija za trg vrednostnih papirjev (ATVP) je državi dodelila dodatno glasovalno pravico, da je na skupščini večinsko potrdila razvrednotenje in iztisnila male delničarje iz lastništva. Vse navedeno je bilo v nasprotju ne samo s prospektom za ponudbo delnic javnosti iz leta 2007, temveč tudi s pravili izdajanja novih delnic in vrednotenjem sredstev bank v svetu.

Čeprav je zaupanje ljudi v sodstvo porušeno, se je zbralo nekaj sto malih vlagateljev ter z vsestransko in brezplačno podporo Vseslovenskega združenja malih delničarjev (VZMD) vložilo na Ustavno sodišče pobudo za oceno ustavnosti zakona, ki je izbris omogočil v nasprotju z ustavno zagotovljenim spoštovanjem zasebne lastnine in človekovimi pravicami po mednarodni konvenciji. Sodišče je sicer ugotovilo, da države ne bi mogel nihče prisiliti v razlastitev delničarjev in da je bil del zakona v neskladju z ustavo, vendar po ustaljeni praksi pritožbe ni rešilo, temveč je delničarje napotilo na odškodninske tožbe. Ob tem je priznalo, da zakonodaja ne omogoča hitrih in gospodarnih postopkov kolektivnega sodnega varstva, ki bi zagotovili kakovostno in poenoteno odločanje o sporu med delničarji in državo.

Zastaralni rok za odškodninske tožbe proti bankam poteče 18. decembra letos. Države za dogodke od leta 2008 do konca leta 2013, vključno z zgoraj opisanim razvrednotenjem delnic, menda ni več mogoče tožiti. Zato bo toženi znesek 5,37 evra na delnico, revidirana knjigovodska vrednost delnice na zadnji dan leta 2012, kar je slaba petina vplačane cene iz leta 2007. Za povprečno vlogo 1 380 evrov, bi tako zahtevek znašal samo petino vplačila, tj. 274,5 evra. Če bi novembra 2007 povprečni znesek vloge vezali na 5 let in odšteli izplačane dividende, bi ob razlastitvi imeli 1 758 evrov. Glavni strošek pritožbe so takse, odvetnik in davek na dodano vrednost (DDV). Najnižje možno plačilo takse za povprečno vplačilo 51 delnic v vrednosti 1 380 evrov, je 197,6 evra: po 54 evrov takse za tožbo in pritožbo, 54 evrov za

odvetnika, administracijo in drugo delo ter 35,6 evra za DDV. V primeru dobljene odškodninske tožbe naj bi izbrisani delničar plačal še 20 odstotkov nagrade in DDV, kar bi pri vračilu celotnega zahtevanega zneska (274,5 evra) znašalo 66,98 evra – neto izplačilo izrisanemu delničarju bi tako bilo 9,92 evra za vplačanih 1 380 evrov! Kdor je vložil manj od povprečja, bi imel od odškodninske tožbe čisto izgubo.

Positiven izid tožbe je za tožnike po odločbi Ustavnega sodišča malo verjeten, poleg tega bo tožena stranka trdila, da je bila 31. 12. 2012 delnica na borzi vredna le 1,30 evra, ob izbrisu pa 0,1 evro in bi tožniku torej od 1 380 evrov vrnila največ 66,3 evra ali celo samo 5,1 evro. V odškodninsko tožbo je bilo zato morda smiselno iti tistim, ki so za delnice NKBM plačali po en evro ali manj in so jih kupili zelo veliko število. Drugih sto tisoč malih delničarjev, ki so v letih 2007 in 2008 državi za delnice NKBM plačali preko 200 milijonov evrov, nima nobene zaščite niti v zakonih niti v odločbah sodstva. Tudi mednarodne analize potrjujejo slabo zaščito manjšinskih delničarjev v Sloveniji.

Ustavno sodišče si seveda 'zasluži' pohvalo od države. Od sto tisoč delničarjev se jih bo tožbi morda pridružilo sto ali dvesto, drugih se je država elegantno znebila. Pravno, ekonomsko in človeško ni bilo pravilno, da je Ustavno sodišče pobudo izbrisanih delničarjev za oceno ustavnosti pridružilo pobudi izbrisanih lastnikov podrejenih obveznic. Država bo s taksami in DDV iz odškodninskih tožb izbrisanih delničarjev zaslužila vsaj sto tisoč evrov, od izbrisanih lastnikov podrejenih obveznic pa še dodatnih sto tisoč evrov (ocena). Sodišča pa še iz časov bivše države vedo, kako je treba soditi v primerih spora med državo in državljani.

V imenu sto tisoč izbrisanih malih delničarjev, ki jih je država oropala prihrankov za starost ali za otroke, zato predlagamo Državnem zboru, da zahteva revizijo dokapitalizacije NKBM spomladi 2013, vrednotenja sredstev NKBM (enako tudi NLB, Abanke, Factor banke, Probanke in Celjske banke) in stanja na dan izbrisa. Revizijo naj organizira in nadzoruje Računsko sodišče Slovenije, sodeluje naj tudi Nacionalni preiskovalni urad. Državni zbor naj po potrebi sprejme ustrezno zakonsko rešitev, ki bo omogočila ovrednotenje razlastitev spomladi 2013 in prej ter izdelala zaključno bilanco banke pred razlastitvijo. Ocena mora biti strokovna in poštena, dobljena z uporabo mednarodnih računovodskih standardov. Hkrati naj se oceni primernost višine sredstev za dokapitalizacijo bank ter s tem vloženih sredstev davkoplačevalcev in povečanja javnega dolga. Izbrisani delničarji zahtevamo, da se pri morebitni odškodnini upošteva cena, po kateri so razlaščeni kupili izbrisane delnice, saj ni vseeno, če jih je nekdo kupil po 27 evrov od države, drugi pa po 0,1 evro na borzi.

Ugotovljena škoda naj bi se vrnila s povračilom (restitucijo) delnic in podrejenih obveznic, ne iz državnega proračuna. Država naj kot delničar pri povračilu ne bo udeležena, saj je kot večinski lastnik slabo upravljala in nadzorovala banke, goljufala male delničarje s svojevoljnimi izdajami podcenjenih delnic, omogočila nestrokovno in predrag skrbni pregled bančnega sistema v jeseni 2013 ter si prisvojila velik del premoženja banke pri prenosu na slabo banko. Do končnega poročila in končanja sodnih postopkov naj država teh bank ne (raz)prodaja – po 2. členu Ustave (Slovenija je pravna država) domnevno ukradenega blaga ni dovoljeno prodajati pred pravnomočno odločitvijo sodišča. Država je NKBM za smešno ceno žal že prodala (skoraj podarila) skladu Apollo in EBRD, čeprav smo od Ustavnega sodišča, Državnega zbora in vlade zahtevali ustavitev postopka, dokler sodišča ne odločijo, čigava je banka. Zato bo tu potreben poseben dogovor.

Naš predlog bi lahko bil osnova za mediacijo med izbrisanimi delničarji NKBM in Vlado oz. Državnim zborom. Sicer se bomo prisiljeni obrniti na Evropsko sodišče za človekove pravice, ki jih je država očitno kršila (glejte zgoraj).

Zasl. prof. dr. **Peter Glavič**
Civilna iniciativa 'Izbrisani mali delničarji NKBM'